

האיחוד

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: כשרות (צט)

ההפטרה: "רוני ושמחי" (זכריה ב)

ט"ו סיון תשע"ז 1173 (שנה כב')

פרשת בהעלותך

"בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות" (זו, ב)

מפרש הגאון רבי דוד נחמייאס זצ"ל בספרו "מחנה דן": "הנרות" הם הבזיקים, בהם שמן החממה ואור התורה, אך למי רומזת מנורה הזהב עצמה?

הבזיקים רומזים ללימוד התורה של הגברים ואילו מנורת הזהב רומזת לעקרת הבית, לנשים הנושאות במשא הבית ובחינוך הצאצאים לתורה ולמצוות, ו-3 מצוותיהן העיקריות הן ר"ת של המילה "המנורה" - "הדלקה" - היא מצות הדלקת נרות שבת וחג, "מצות נידה" - היא טהרת המשפחה, "וראשית העיסה" - היא מצות הפרשת חלה, "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות" - האישות נוסלת חלק שווה בשווה עם לימוד התורה של בעלה, וכל שיעור תורה שלו והתעלותו בתורה מאיר ומשפיע גם על האישות בהשפעה הדדית של הנרות והמנורה.

(מעין השבוע)

"זה מעשה המנורה מיקשה זהב עד ירכה עד פרוזה מקשה היא..." (זו, ד)

כתב מרן החיד"א זצ"ל: המנורה רומזת לתורה הקדושה, "מנורה" - בגמטריא אש, שנאמר: "הלא כה דברי כאש" והיא "מיקשה זהב" - מלשון קושי ועמל, שצריך הרבה טורח ועמל כדי להבין את דברי התורה לאשורם. "עד ירכה" - אלו היסודות המרכזיים, "עד פרוזה" - אלו הפרטים, "מקשה היא" - יש צורך לעמול ולהתייגע בלימודה כדי לרדת לעומקה ולהבינה על בוריה.

(מעין השבוע)

מצות הפרשת תרומות ומעשרות

השקפת היהדות

קדושת ארץ ישראל מזכה אותנו בכמה מצוות המיוחדות לגידולי הארץ, אחת מהן היא מצות הפרשת תרומות ומעשרות.

הפרשת תרומות ומעשרות הינה תנאי הכרחי לכשרות המאכלים שהם גידולי אדמה, וכל עוד לא בוצעה הפרשה כדין המאכלים הם טבל ואסורים באכילה.

משורשי המצוה: שידע האדם שאין הוא בעלים על רכושו אלא שומר הוא פיקדונו של הקב"ה שנמסר בידו.

להלן סדר הפרשת תרומות ומעשרות בזמן שבית המקדש היה קיים:

- תרומה גדולה - ניתנת לכהן, הכמות: מהתורה - כל שהוא (דברים יח, ג-ה), מדרבנן: 1/40 עין טובה או 1/50 עין בינונית או 1/60 עין רעה (בין 1.6% ל-2.5%) (ירושלמי תרומות ס"ד ה"ג).
- מעשר ראשון - ניתן ללוי, הכמות: 10% מהנשאר (במדבר יח, כא-כד).
- תרומת מעשר - הלוי נותן לכהן, הכמות: 10% ממעשר ראשון (1% מהכמות הכללית) (שם כה-כח).
- מעשר שני - בעל הפירות מעלה לירושלים ואוכלו שם ונוהג בגידולי השנים א, ב, ד, ה לשמיטה, הכמות: 10% מהנשאר (דברים יד, כב-כח).

העלון מוקדש לעילוי נשמת אסתר בת שמחה ז"ל שפוקדתה ב-ט"ז סיון

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק ת"א * נא לא לעיין בזמן התפילה * סוף זמן ק"ש 8:23-8:24

כניסת שבת: 7:27 יציאת שבת: 8:18 יציאת שבת: 9:14

לוותר על תוכניתך כדי לא לצער את אמך, התגלית כצדיקה של ממש", אמא נשקה לי והודתה לי על העמל והטרח והאמרה שלא אצטער כי היא קיבלה בערב זה כמה וכמה הפתעות שילוו אותה שנים רבות.

פינת ההלכה

הלכות תרומות ומעשרות [א]

- א. כל גידולי הקרקע [פירות ירקות תבואה או קטניות] שגדלו בארץ ישראל חייבים בתרומות ומעשרות (ש"ע יו"ד סי' קל"א).
- ב. פירות שמיובאים מחוץ לארץ ישראל וכפי המצוי גמר מלאכתם [הכנסה לארזים וכיו"ב] מתבצע בחו"ל פטורים מתרומות ומעשרות (ש"ע סי' ק"ב, חז"ע תרומות ומעשרות להשל"ז עובדיה יוסף עמ' ס"ב, קלידת השדה לנ"ס רווח פ"א ס"ג).
- ג. פירות ארץ ישראל שיוצאו לחוץ לארץ פטורים מתרומות ומעשרות (ש"ע סי' ק"ב) אע"פ שגמר מלאכתם נעשה בישראל [הכנסה לארזים], כיון שגמר מלאכתם היה על דעת להוציאם לחו"ל (חז"ע עמ' מד-ס, קלידת השדה פ"א ס"ד).
- ד. פירות שגדלו בארץ ישראל ע"י גויים בשטחים שהם בבעלות גויים וגם נגמרה מלאכתם [אריזה בארזים או שקים לשיווק לחנויות או לשימוש ביתי] ברשות הגוי, פטורים מתרומות ומעשרות. ואם נגמרה מלאכתם ברשות היהודי חייבים בתרומות ומעשרות אע"פ שגדלו ברשות הגוי (ש"ע סי' ק"ד) (פירות הנמכרים ע"י ערבים אינה הוכחה שגם גדלו אצלם!!!) (ס' הפקעת תרומות ומעשרות עמ' 22).
- ה. כל גידולי השדה חייבים בתרומות ומעשרות, אבל הנוטע עץ פרי בתוך הבית ונתן פירות פטור לגמרי מתרומות ומעשרות וטוב להחמיר להפריש תרומה (קלידת השדה פ"ג סי' ק"ג) חז"ע עמ' מז-נג).
- ו. חממות שהגידולים בעציצים לא נקובים [דינם כבית] שפטור מתרומות ומעשרות וטוב להחמיר. (ס' יבול הגדל בשטח פתוח בעציץ בין נקוב בין לא נקוב חייב בתרומות ומעשרות) (קלידת השדה פ"ג סי' ק"א-ג) וגידולי מים כגון: נבטים יש להפריש ללא ברכה (ס' ק"ד).
- ז. פירות וירקות וכדו' שחייבים בתרומות ומעשרות הם דווקא בגידולים שיש להם בעלים, אבל פירות שצמחו בשטח הפקר פטורים מתרומות ומעשרות. מ"מ אם הלך וזרע שדה הפקר, היבול שצמח בשדה זה חייב בתרומות ומעשרות הואיל ואינו הפקר (ש"ע ס' קט"ו, ש"ק סי' טו-כ, קלידת השדה פ"ג סי' ק"ו).
- ח. גידולי קרקע שהם מאכל אדם חייבים בתרומות (ש"ע סי' ק"ג, קלידת פ"ג סי' ק"ה) ולכן מאכל בהמה פטור מתרומות ומעשרות (קלידת השדה פ"ג סי' ק"ו, הרמב"ם הל' תרומות פ"ב ה"ב).
- ט. כמהין ופטירות - פטורים מתרומות ומעשרות כיוון שאינם גידולי קרקע (חז"ע עמ' קיד, קלידת השדה פ"ג סי' ק"ז).
- י. תבלינים שאינם ראויים למאכל בפני עצמם, אלא רק לתבל בהם תבשילים כגון: פלפל שחור, כרכום וכמון וכדו' פטורים מתרומות ומעשרות, אבל תבלינים שראויים למאכל בפני עצמם כגון: בצלים ושומים חייבים בתרומות ומעשרות (חז"ע עמ' ק ס"א, עיין בקלידת השדה פ"ג סי' ק"ח).
- יא. עלי נענע למי שרגיל באכילתו (כגון: לערבבו בסלט) יפריש תרומות ומעשרות (בטבל יפריש בברכה), ומי שאינו רגיל לאוכלו ומשתמש בו להריחו, או להטעים את התה פטור מתרומות ומעשרות (חז"ע עמ' קה ס"ג).
- יב. גרעיני פירות מתוקים כגון: גרעיני משמש, אפרסקים וכדו' כשרוצה לאוכלם צריך להפריש מהם תרומות ומעשרות ללא ברכה, אע"פ שכבר הפריש על המשמש וכדו' תרומות ומעשרות (חז"ע עמ' קיט).
- יג. כרס, פטרוזיליה, קורנית וקצח חייבים במעשרות (חז"ע עמ' קא-קב) אך קפה ותה הם בכלל תבלין שפטורים מתרומות ומעשרות (חז"ע עמ' קה) עלי גפנים מבושלים פטורים מתרומות ומעשרות (ס' עמ' קיג) וכן עלי הקאת (גת) פטורים מתרומות ומעשרות (קלידת השדה פ"ג סי' ק"ב).
- יד. פרי בוסר פטור מתרומות ומעשרות עד שיגדל ויעשה פרי (חז"ע עמ' קיד ס"ו).
- טו. לימון חמוץ כיון שהוא פרי הנאכל כשממתיקים אותו עם סוכר או כשהוא כבוש במי מלח או חומץ חייב להפריש ממנו תרומות ומעשרות (בטבל בברכה) (חז"ע עמ' קכד ס"א).

לציבור הרחב סידרה באשדוד לנשואים בלבד, "שלום בית" עם הרב אבנר קוואס בכל יום ראשון, ב- 8:30 ערבית ב- 9:00 השיעור. בבי"כ החיד"א רח' יצחק הנשיא 22. אזור ג'.

משרדי "האיחוד" טל': 08-8644452 דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com

- מעשר עני – ניתן לעני, הכמות 10% מהנשאר [נוהג בגידולי השנים ג, ו לשמיטה] (שם כח-כט).
- פירות של שנה רביעית לעץ הם נטע רבעי וצריך לאוכלם בקדושה בירושלים.

כדי שלא לצער

מעשה שהיה

אני בת 12 ויש לי 5 אחים ואחיות שגדולים ממני. את מסיבת ההפתעה לאימי תכננתי חצי שנה מראש. הרעיון צץ במוחי כששמעתי אותה אומרת שהשנה היא מחליפה" קידומת" לגיל 40. ארך לי חודש שלם להעלות רעיונות בנושא "החלפת קידומת", החלטתי לערוך תכנית בת 4 פרקים שכל פרק מתייחס ל-10 שנים מחייה של אימי. הפרק הראשון היה שייך לסבי וסבתי, הוריה של אימי. אספתי מהם סיפורים מתוקים מילדותה ואפילו דיברתי עם אחת המורות שלה והקלטתי אותה. הפרק השני היה שייך לחברותיה של אימי לפני הנישואין, מהם אספתי תמונות וסיפורים. הפרק השלישי היה שייך לאבי והרביעי לנו הילדים. הרעיון היה שכולם יגיעו בהפתעה גמורה: סבי וסבתי, החברות והמשפחה. כולם התלהבו מהרעיון ואני השקעתי בו את כל כוחותיי. הוזהרתי את כולם באלפי אזהרות שלא ירמוז לאמא דבר כדי שההפתעה תהיה מושלמת. כשבועיים לפני יום ההולדת התחלתי להגיע הביתה מאוחר כיוון ששהיתי בבית אחותי הנשואה ובבית סבתי, אימא לא הבינה מה פשר האיחורים והביעה את השתוממותה על השינוי שחל בהתנהגותי, וכך מילדה דייקנית וממושמצת הפכתי לילדה מסתורית שמרבה להיעלם ולאחר. אמא לא הרבתה לגעור משום שקיוותה שהשינוי הוא זמני ובמהרה אשוב לעצמי. כשבוע לפני יום ההולדת כבר לא היה עם מי לדבר, רוב היום לא הייתי בבית, גם כשהגעתי הייתי מסתגרת בחדרי וזה גרם לאמא תחושה לא נעימה כאילו אני מתרחקת ממנה. היום הגדול הגיע, מיד כשחזרתי מבית הספר יצאתי מהבית כדי לערוך את ההכנות האחרונות, אמא התקשרה לבית חברתי, שם ערכתי את ההכנות וביקשה שאחזור הביתה. ואני ביקשתי: "תני לי עוד חצי שעה" ואחר כך עוד רבע שעה ועוד אחת עד שאימא התקשרה ואמרה: "בואי כעת, אם לא, אבוא לקחת אותך". כשהגעתי הביתה ראיתי בפניה תמיהה וגם כעס. חברתי התקשרה שאגיע אליה כדי להשלים איזו תפאורה שהיא לא מצליחה לעשות. נותרו שעותיים עד המסיבה, ידעתי שאין לי ברירה וביקשתי מאמי ללכת, אך אימא אמרה: "את לא הולכת לשום מקום" השעון התקדם ואני ידעתי שאני חייבת ללכת כדי לקחת את כל הציוד מחברתי, "אמא, אני חייבת ללכת לברכה, רק לרבע שעה" "אני כבר מכירה את הרבע השעה שלך בזמן האחרון, את לא הולכת לשום מקום". אמא נכנסה למטבח וישבה כשראשה שעון על השולחן, היא בכתה התקרבתי אליה ושאלתי: "אימא, למה את בוכה?", היא ניסתה לענות אך הדיבור היה קשה לה: "אני לא יודעת מה קרה לבת שלי בזמן האחרון, היא מתרחקת ממני מסתירה ממני משהו, ואני דואגת ולך לא אכפת". "אימא, אין לי ברירה, אני אספר לך מדוע אני צריכה ללכת, תכננתי לך מסיבת הפתעה ליום ההולדת... ולא רציתי שתדעי ועכשיו אני חייבת להביא משהו".

"לכי מהר... אני מצטערת לא ידעתי" אמרה. ארגנתי את הציוד וכשהאזנתי ניתן נכנסו האורחים לסלון ההתרגשות הייתה גדולה אימא הודתה לכל המשתתפים על ההפתעה שעשו לה, על המילים החמות, ההצגות וכמובן על המתנות וסיפרה כי ידעה על המסיבה עוד לפני שהתחילה "אבל חשוב שתדעו שהייתה לי הפתעה גדולה פי כמה, בתי לא יכלה לראות אותי מצטערת אפילו רבע שעה, היא יכלה להתחמק ורבע שעה מאוחר יותר היינו שתינו מתפייסות, היא גנזה את חלומה שטוותה במשך חצי שנה ובלבד שלא אצטער, היש הפתעה גדולה מזו?" סבי קם ממקומו ואמר שהמצב שנוצר מזכיר לו סיפור דומה והוא החל לספר: שמו של הגאון הגדול רבי דוד סגל, בעל ה"ט"ז יצא למרחוק אודות חיבורו "טורי זהב" על השולחן ערוך, ורבים

שיננו את פסקיו. ימים אפלים הגיעו על היהודים, פרעות איומות אירעו וקהילות רבות נחרבו ר"ל ויהודים רבים נאלצו לברוח מבתיהם לארצות שכנות. אחד מאותם היהודים היה רבי דוד סגל ורעייתו, למרות המצב הקשה אמר לרעייתו כי הוא מוצא נחמה במצב שנקלעו אליו, לא עוד כבוד ויקר, מעתה יוכל ללמוד תורה מתוך עוני ודחקות מבלי שיכירוהו ויחלקו לו כבוד, כך יוכל להתעלות בעבודת ה' יותר ויותר. אך משהגיעו מים עד נפש ולחם לשבת לא היה, השכיר עצמו כמנקר במשחטת העיירה. בעיירה כיהן רב שלא היה בקיא דיו בהלכות, אך מכיוון שהיה ירא שמים נהג לפסול כמעט כל בהמה ועוף שהובאו לפניו. משכנס ה"ט"ז לתפקידו כמנקר, פנו אליו השוחטים ושאלוהו שאלות בענייני טריפות. חלפו שבועיים רב העיירה הבחין שהשוחטים לא מגיעים אליו לשאול בענייני שחיטה הוא שלח את משמשו והתברר כי הם פונים למנקר, ניגש המשמש ל"מנקר" תפסו בשתי ידיו וזעק:

"שמו שמים, מחוצף שכמוך, מורה הוראה בפני רבו! עליך לבוא איתי לדיון אצל שבעת טובי העיר!" הוא לקחו לבית הכנסת והושיבו מולם כשהוא מספר להם את הדבר הנורא שעולל מבלי לדעת מיהו העומד מולם, וכך הם פסקו להושיבו 3 ימים ליד עמוד הקלון (פינה בביה"כ) השמועה עשתה לה כנפיים וכל אנשי העיר באו לראות מיהו האיש שהעז לפגוע בכבוד רבם, ביום השלישי נכנסה לביה"כ ילדה כבת 7 ובידה סיר ובתוכו עוף, אמה שלחה אותה אל הרב לשאול לגבי העוף שהעצם שלו היתה נפוחה, מה שהעלה חשד שהעוף טרף.

הרב הסתכל בעוף הנפוח ופסק בפני מאות האנשים "אימרי לאמך שהעוף טרף". הילדה התחילה לבכות, היא התביישה לספר לרב שהעוף הושג במאמצים רבים ע"י אימה. היא יצאה לחדר צדדי וראתה שם אדם היושב ליד עמוד הקלון, "ילדה, מדוע את בוכה?", היא סיפרה לו שהיא עומדת לזרוק את העוף משום שהתנגדות לא כשרה, "תני לי לראות", הוא הסתכל על העוף וגילה כי עצם העוף שלימה והנפחות נוצרה מהבישול. "העוף כשר למהדרין, מי אמר שהוא טרף?", "הרב שלנו".

"לכי אל הרב ואמרי לו שיתכחל בספר "טורי זהב" סי' לד ס"ק ג', שם כתוב שהעוף כשר". הילדה שיננה את המקור להלכה ואחר ניגשה אל הרב "מה לך ילדה? הלא כבר פסקתי שהעוף טרף", "כן, אבל יכול להיות שאם הרב יעיין בספר מסוים הוא יפסוק אחרת" שקט השתרר בבית הכנסת, הרב חיך ואמר בסלחנות: "נו, ילדה באיזה ספר את רוצה שאסתכל", "בט"ז, סימן לד ס"ק ג', שם נפסק להלכה שעוף כמו שלי כשר". צחוק גדול פשט בביה"כ, וכי ממתי ילדה בקיאה בהלכות טריפות הרב חיך ואמר "אדרבא, נסתכל בסימן שאמרת ונראה".

הרב פתח בספר ועיין כשכולם עוקבים אחריו במתח, הוא סיים לעיין ואמר: "צדקת, ילדתי העוף אכן כשר, אמרי לאמך שמותר לאכול מהעוף ללא חשש". הילדה שמחה והתכוננה ללכת, "מי גילה לך את ה"ט"ז הזה?" שאל הרב, "יש כאן בחדר הסמוך איש שכולם מבזים אותו, הוא זה שאמר לי", בהלה אחזה ברב, הוא הבין שהאיש אותו גינו הוא תלמיד חכם עצום. מיד עלה לבימה והכריז: "נבלה נעשתה וישראל ואנו עשינו אותה...", הם הביאו לפניהם את האיש והרב שאלו לשמו, התברר להם כי זהו הרב דוד סגל, בעל ה"ט"ז בכבודו ובעצמו. הרב נפל לרגליו כשהוא בוכה ומבקש שימחל להם, ה"ט"ז הרגיעו באומרו כי הוא נוטל את האשמה על עצמו מכיוון שבחר להסתיר את זהותו וכולם ליוו אותו בכבוד גדול לביתו. כשמעה אשתו את כל אשר אירע תמהה ושאלה: "האם בשביל עוף כדאי היה לגנוז את תוכניותיך לחיות באלמוניות?", "ברגע שראיתי את דמעותיה של הילדה, חשתי שלא תהיה שווה כל עבודת ה' בצנעה אם לא אעשה כל שביכולתי לעזור לה, גם במחיר ביטול תוכניתי..." השיב.

סבי סיים את סיפורו: "ראי ילדתי, גם לך היתה תוכנית להפתיע את אמך וכמו ה"ט"ז בחרת